

SANASTO

Sanastoon on koottu keskeisimmät käsitteet eroon ja lapseen asioista sopimiseen liittyen.

Asianosainen

Asianosainen on henkilö, jolle jokin asia kuuluu. Asianosainen on osapuoli ja osallinen asiassa.

Asiantuntija-avusteinen huoltoriitojen sovittelu

Follo-sovittelu. Sovittelussa voidaan käsitellä lapsen huoltoa, asumista, tapaamisoikeutta ja elatusta koskevia asioita, joista vanhemmilla on erimielisyyksiä. Sovittelijana toimii perheasioihin perehtynyt tuomari ja häntä avustaa asiantuntija, joka on perehtynyt vanhemmuuteen ja lapsen kehitykseen.

Asuminen

Lapsen asuminen määräytyy sen mukaan, kumman vanhemman luona lapsi on kirjoilla.

Avioero

Avoliiton purkaminen tai purkautuminen tuomioistuimen päätöksellä.

Avoero

Avoliiton eropäätöksen tekeminen, kun parisuhdetta tai yhteistaloutta ei enää ole, avoliitto päättyy.

Elatus

Lapsella on oikeus riittävään elatukseen. Lapsen elatus kattaa lapsen kehitystason mukaisten aineellisten ja henkisten tarpeiden tyydyttämisen, lapsen tarvitseman hoidon ja koulutuksen sekä tästä aiheutuvat kustannukset.

Elatusvastuu

Lapsen elatus eli vastuu lapsen elättämisestä on kummallakin vanhemmalla. Oikeus elatukseen päättyy viimeistään, kun lapsi täysi-ikäistyy. Vastuu elatuksesta ei poistu, vaikka lapsella olisi oheishuoltaja tai huoltajuus olisi määrätty tuomioistuimen päätöksestä vanhempien sijasta muulle henkilölle.

Elatusapu / Elatusmaksu

Elatusapu on rahamäärä, jonka toinen vanhempi maksaa kuukausittain osallistuakseen lapsen elatuksesta aiheutuviin kustannuksiin toisen vanhemman tilille. Elatusavun suuruus perustuu lapsen yksilöllisen elatustarpeen mukaan ja siihen vaikuttaa vanhempien elatuskyky.

Elatustuki

Alaikäisen lapsen on oikeus saada elatustukea silloin, kun hänen molemmat vanhempansa eivät osallistu hänen elatukseensa tai elatusapu on pienempi kuin elatustuki (kts. elatusapu). Lapsi on oikeutettu elatustukeen myös silloin, jos elatusvelvollista vanhempaa ei ole. Elatustuen maksamisesta vastaa Kansaneläkelaitos (Kela).

Eron jälkeinen vaino

Vainoaminen on toistuvaa seuraamista, uhkaamista, tarkkailua ja häiritsevää yhteydenottamista sillä tavoin, että se on omiaan aiheuttamaan kohteessaan ahdistusta ja pelkoa. Vainoaminen sisältää uhkaavia tekoja, pelottelua, kontrollointia tai väkivaltaisia tekoja. Vainoamisella on vaikutusta kokijan hyvinvointiin ja turvallisuuteen.

Erossa tapahtuva väkivalta

Erossa tapahtuva väkivalta voi olla monenlaista ja monimuotoista. Väkivalta voi ilmetä muun muassa fyysisenä väkivaltana, henkisenä väkivaltana, taloudellisena väkivaltana tai kaltoinkohteluna ja laiminlyöntinä.

Etävanhempi

Etävanhempi on vanhemmista se, joka ei asu lapsen kanssa tai jonka luona lapsi ei ole kirjoilla.

Follo-sovittelu

Kts. Asiantuntija-avusteinen huoltoriitojen sovittelu

Haitan teko

Vanhemman on kasvatustehtävässään vältettävä kaikkea sellaista, joka on omiaan aiheuttamaan haittaa lapsen ja hänen vanhempansa väliselle suhteelle. Haitan tekoa voi olla esimerkiksi sitoutumattomuus yhdessä laadittuihin sopimuksiin.

Huollosta erotettu vanhempi

Vanhempi, joka ei ole enää lapsen huoltaja. Lapsen yksinhuoltajuus on toisella vanhemmalla.

Huolto / Huoltaja

Huolto tarkoittaa huolenpitoa lapsesta ja päättämisestä lapsen asioista kuten asuinpaikka, nimi, koulu, päiväkotia, terveydenhoito, harrastukset, uskonto ja passi. Yleensä huoltajia ovat lapsen vanhemmat tai toinen heistä.

Huoltoriita

Käräjäoikeudessa käsiteltävä vanhempien riita lapsen huoltajuudesta, asumisesta ja/tai tapaamisista. Riitaa voi olla myös lapsen elatuksesta.

Isyyden tunnustaminen ennen lapsen syntymää

Lapsen vanhemmilta ja viranomaisilta edellytetään toimia, mikäli lapsi syntyy avioliiton ulkopuolella. Lapsen isyys voidaan tunnustaa neuvolassa ennen lapsen syntymää, mikäli on selvää, että tunnustaja on lapsen isä. Lisäksi äiti hyväksyy isyyden tunnustamisen.

Isyyden selvittäminen ja tunnustaminen lapsen syntymän jälkeen

Lastenvalvoja aloittaa alaikäisen lapsen isyyden selvittämisen, mikäli isyyttä ei ole vahvistettu tai isyys on kumottu. Lastenvalvoja voi selvittää myös avioliiton aikana syntyneen lapsen isyyttä, mikäli aviopari tätä pyytää kuuden kuukauden sisällä lapsen syntymästä. Osana isyyden selvittämistä voidaan tarvita oikeusgeneettistä isyystutkimusta, jonka lastenvalvoja valvoo.

Käräjäoikeus / Oikeustalo

Käräjäoikeudessa käsitellään mm. huoltoriita-asioita. asiat käsitellään ja ratkaistaan joko istunnossa tai kirjallisessa menettelyssä.

Lakimies

Asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai lupalakimies, joka avustaa vanhempaa huoltoriidassa

Lapsen etu

Lapsen edun tarkoitus on varmistaa lapsen oikeuksien toteutuminen ja lapsen kokonaisvaltainen kehitys. Lasta koskevia päätöksiä tehtäessä tulee arvioida aina, mikä on tämän lapsen kannalta paras ratkaisu asiassa.

Lapsen kanssa keskusteleminen

Lapsen mielipiteen ja toiveiden selvittäminen keskustelemalla lapsen kanssa. Vanhempien tehtävänä on keskustella lapsen kanssa. Lapsen kanssa keskustellessa tulee selvittää lapsen mielipide ja toiveet hänen elämäänsä koskevassa muutoksessa. Vanhemmat tai lapsi itse voi toivoa tapaamista lastenvalvojan kanssa.

Lapsen kuuleminen

Lapsen mielipiteen ja toiveiden selvittäminen keskustelemalla lapsen kanssa huoltoriita-asiassa. Lapsen kanssa keskustelevat vanhemmat, joskus lastenvalvoja ja/tai olosuhdeselvitystä tekevä työntekijä tai kärjätuomari.

Lapsen oikeudet

Lasten oikeudet on turvattu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksella. Lapsen oikeudet ovat jokaiselle lapselle yhtäläisesti kuuluvia oikeuksia. Aikuisten tehtävänä on huolehtia, että lapsen oikeudet toteutuvat kaikkien lasten kohdalla.

Lastenvalvoja

Kunnan työntekijä, joka vastaava lapsen isyyden tai äitiyden selvittämiseen liittyvistä asioista sekä vahvistavaa lasten huoltajuuteen, asumiseen, tapaamiseen ja elatukseen liittyvät sopimukset. Lastenvalvoja ei päättä sopimusten sisällöstä, vaan hänen tehtävänä on avustaa vanhempia lapseen liittyvien sopimusten laadinnassa. Lisäksi lastenvalvoja valvoo lapsen edun toteutumista.

Lähivanhempi

Lähivanhempi on lapsen vanhemmista se vanhempi, joka asuu lapsen kanssa ja jonka luona lapsi on kirjoilla.

Oheishuoltaja / Oheishuoltajuus

Lapsen oheishuoltajana voi toimia lapselle läheinen aikuinen, joka on suostumuksensa perusteella määrätty toimimaan lapsen huoltajana vanhemman tai vanhempien rinnalla. Oheishuoltajuutta haetaan hakemuksella käräjäoikeudesta. Oheishuoltajalla on huoltajan oikeudet. Oheishuoltajalla ei ole elatusvelvollisuutta.

Oikeusapu

Oikeusapu tarkoittaa sitä, että kansalainen voi saada itselleen oikeudellisen asian hoitamista varten avustajan kokonaan tai osittain valtion varoilla. Oikeusapu kattaa kaikki oikeudelliset asiat.

Olosuhdeselvitys

Käräjätuomarin pyytämä lisäselvitys, joka on osa kunnan järjestämää sosiaalipalvelua. Selvitys on tehtävä tuomioistuimen asettaman määrääjän puitteissa. Selvityksen tarkoituksena on tuottaa tuomioistuimelle sosiaalitoimen ammatilliseen asiantuntemukseen perustuvia tietoja perheen tilanteesta, lapsen elinolosuhteista ja muista huoltoasian ratkaisemiseen vaikuttavista seikoista. Selvitystä tehtäessä lapsen kanssa käydään keskustelua henkilökohtaisesti.

Perheneuvonta

Perheneuvonta on sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu. Neuvonnassa annetaan ammatillista keskusteluapua lasten tai perheen ongelma- ja kriisitilanteissa. Lisäksi perheneuvonnasta annetaan lausuntoja muille viranomaisille.

Perheasioiden sovittelija

Sovittelijan koulutuksen käynyt sosiaali- tai terveysalan ammattilainen, joka antaa apua ja tukea perheen ristiriitatilanteissa. Perheasioiden sovittelijan tehtävänä on auttaa vanhempia tarkastelemaan asioita lapsen näkökulmasta, auttaa lasta säilyttämään suhteensa vanhempiinsa.

Perheasioiden sovittelu

Perheasioiden sovittelu auttaa, kun perheessä esiintyy ristiriitatilanteita. Perheasian sovittelu on lakisääteistä ja maksutonta toimintaa, jonka järjestäminen on kunnan tehtävä. Sitä järjestetään usein kasvatus- ja perheneuvolassa, mutta kunta voi myös ostaa palvelun kirkon perheasiain neuvottelukeskuksesta tai muulta taholta.

Rajoitettu yhteishuolto / Huollon tehtävänjakomääräys

Yhteishuollon lähtökohtana on, että huoltajat päättävät kaikista lasta koskevista asioista yhdessä. Huoltajat voivat kuitenkin sopia keskinäisestä tehtäviensä jakamisesta tai tuomioistuin voi päättää siitä, jos tehtävien jakamiseen on erityinen syy ja lapsen etu sitä edellyttää. Tehtäviä voidaan jakaa, jos lapsella on kaksi tai useampia huoltajia.

Sopimusneuvottelu

Sopimuksentekoa koskeva neuvottelu. Lapsen huoltoa, asumista, tapaamisoikeutta ja elatusta koskeva sopimusneuvottelu käydään vanhempien kesken. Se sopivatko vanhemmat asioista keskinäisellä sopimuksella vai lastenvalvojan vahvistamalla sopimuksella, määrittää sopimusneuvottelun paikan.

Tapaamisoikeus / Tapaamiset

Lapsen oikeus tavata ja pitää yhteyttä siihen vanhempaan, jonka luona lapsi ei asu. Tapaamisoikeuteen sisältyy myös lapsen ja vanhemman muu yhteydenpito. Kummankin vanhemman tehtävänä on myötävaikuttaa tapaamisoikeuden toteutumiseen.

Tiedonsaantioikeus ei-huoltajalle

Vanhemmalle tai muulle henkilölle, joka ei ole huoltaja, voidaan vanhempien välisellä sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä vahvistaa oikeus saada lasta koskevia salassa pidettäviä tietoja viranomaisilta ja yksityisiltä palveluntuottajilta. Tietojensaantioikeudella voidaan edistää huollosta erotetun vanhemman tai muun henkilön mahdollisuuksia osallistua lapsen hoitoon ja kasvatukseen.

Tuettu tapaaminen

Tuetuissa tapaamisissa valvoja on käytettävissä tapaamisen ajan ja tukee lasta ja vanhempaa tarpeen mukaan. Valvojan ei kuitenkaan tarvitse olla jatkuvasti samassa tilassa lapsen ja vanhemman kanssa.

Tuomari / Käräjätuomari

Se henkilö käräjäoikeudessa, joka tekee päätöksen huoltoriidassa.

Täytäntöönpano

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun päätöksen tai sosiaalilautakunnan vahvistaman sopimuksen täytäntöönpanoa voidaan vaatia tuomioistuimessa, jos päätöstä tai sopimusta ei ole noudatettu. Täytäntöönpano voidaan määrätä sakon uhalla tai lapsi voidaan määrätä noudettavaksi.

Uusperhe

Perhe, johon kuuluu avio- tai avopuolisoiden (ja heidän yhteisten lastensa) lisäksi lapsi tai lapsia ainakin jommankumman puolison aiemmasta liitosta.

Uusioperhe

Perhe, joka on ollut perhe, hajonnut ja tullut uudestaan yhteen.

Vahvistettu sopimus

Täytäntöönpanokelpoinen sopimus tulee laatia kirjallisesti oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisella lomakkeella lapsen asuinkunnan lastenvalvojalla. Lastenvalvoja vahvistaa sopimuksen, jos se on lapsen edun mukainen. Vahvistettu sopimus vastaa lainvoimaltaan tuomioistuimen antamaa ratkaisua.

Valvottu tapaaminen

Valvottu tapaaminen on viimesijaisiin järjestely. Siinä valvonta on intensiivisempää, koska valvoja on koko tapaamisen ajan näkö- ja kuuloyhteydessä lapseen ja vanhempaan. Valvonnan kohteena on myös vanhemman ja lapsen väliset keskustelut.

Valvottu vaihto

Valvotuissa vaihdoissa valvoja huolehtii, että lapsi siirtyy vanhemmalta toiselle niin, etteivät vanhemmat kohtaa toisiaan.

Vieraannuttaminen

Ilmiö, jossa eron jälkeen toinen vanhemmista pyrkii tietoisesti tai tiedostamattaan vahingoittamaan lapsen tunnesuhdetta toiseen vanhempaan. Vieraannuttava käyttäytyminen tai puhe voi olla esim. toisen vanhemman mustamaalaamista lapselle, perusteettomien pelkojen herättämistä, tapaamisten ja kontaktin rajoittamista tai lapsen emotionaalista manipulointia.

Vuoroasuminen

Lapsi asuu yhtä paljon tai lähes yhtä paljon kummankin vanhemman luona. Lapsi voi olla virallisesti kirjoilla vain yhdessä paikassa. Lapsen lähikoulu ja koulukuljetukset määräytyvät sen mukaan missä lapsi on kirjoilla.

Väliaikainen määräys

Lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan asian olleessa vireillä tuomioistuimessa, tuomioistuin voi antaa asiassa väliaikaisen määräyksen. Väliaikaisessa määräyksessä tuomioistuin määrää esimerkiksi tapaamisoikeudesta tai tapaamisen tai luonapidon ehdoista. Väliaikaisen määräyksen on tarkoitus turvata lapsen asuminen ja tapaamisoikeus nimensä mukaan ainoastaan väliaikaisesti.

Yhteishuolto

Yhteishuolto tarkoittaa vanhempien välistä yhteistoimintaa ja yhteistä päätöksentekoa lapsen asioissa. Lähtökohtana on, että vanhemmat jatkavat yhdessä lapsen huoltajina myös eron jälkeen. Huoltajalla on oikeus saada tietoa lasta koskevista asioista eri viranomaisilta. Huoltaja myös edustaa lasta tämän henkilöä koskevissa asioissa. Lisäksi huoltaja toimii lapsen edunvalvojana hoitaen tämän taloudellisia asioita.

Yksinhuolto

Yksinhuolto tarkoittaa, että lapsella on vain yksi huoltaja. Joissain tilanteissa tämä voi olla lapsen edun mukainen ratkaisu. Yksinhuoltaja voi tehdä lasta koskevat päätökset yksin. Viranomaiset antavat lasta koskevat tiedot lähtökohtaisesti vain huoltajalle. Huoltajan erikseen antamalla luvalla, sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä tietoja voidaan antaa myös toiselle vanhemmalle tai muulle henkilölle. Vanhemmalle tai muulle henkilölle, joka ei ole huoltaja, voidaan vanhempien välisellä sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä vahvistaa oikeus saada lasta koskevia salassa pidettäviä tietoja viranomaisilta ja yksityisiltä palveluntuottajilta.